

Sisällys

Johdanto	1
Lakiesityksessä sekoitetaan biologinen sukupuoli ja kokemus sukupuolesta	2
Ihmisoikeussopimukset eivät edellytä juridisen sukupuolen itsemäärittelyä	3
Merkittäviä puutteita sukupuolivaikutusten arvioinnissa	4
Juridisen sukupuolen itseilmoitus voi vääristää tilastoja	5
Käsitteen ”nainen” poistaminen lainsäädännöstä	6
Juridisen sukupuolen itsemäärittelyn seurauksia	7
Naisten tilat ja palvelut voivat muuttua kaikille avoimiksi	7
Esimerkkejä muista maista	8
Sukupuolen mukaan jaetut tilat	8
Rikokset	9
Politiikka	10
Naisvankilat vaarassa muuttua sekavankiloiksi	11
Suomi on sitoutunut naisvankien sijoittamiseen erillään miehistä	11
Lakimuutoksen seuraukset vankilassa oleville naisille ja transnaisille	12
Naisten kilpasarjat urheilussa saattavat muuttua sekarjoiksi	13
Tutkittuun tietoon perustuvat hoitosuositukset sivuutettu alaikäisten kohdalla	14
Hormoniblokkerit	14
Sosiaalinen transitio	16

Johdanto

Naisten rintama ry kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto lakiesityksestä sukupuolen vahvistamisesta.

Naisten rintama ry on suomalainen, vuonna 2021 perustettu naisjärjestö. Toimimme naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman edistämiseksi ja osallistumme yhteiskunnalliseen keskusteluun naisia ja tyttöjä koskettavista aiheista. Olemme joukko tavallisia naisia, ja järjestöön kuuluu niin heteroita kuin seksuaalivähemmistöjen edustajia. Perusperiaatteenamme on ideologinen ja puoluepoliittinen riippumattomuus.

Kannatamme transseksuaalin sukupuolen vahvistamista koskevan lain uudistamista siten, että transsukupuolisten lisääntymiskyvyttömyysvaatimus poistetaan laista. Emme kuitenkaan kannata juridisen sukupuolen itsemäärittelyä emmekä sukupuolen merkityksen muuttamista niin, että sillä viitataan biologisen sukupuolen sijasta henkilön omaan kokemukseen sukupuolestaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuudessa 30.11.2022 Naisten rintama ry:tä edustaa järjestön puheenjohtaja Anne Ruusunen, ent. Kantoluoto. Ruusunen on VTM ja laillistettu sosiaalityöntekijä sekä sosionomi (AMK), joka on toiminut sosionomina 2004–2009,

sosiaalityöntekijänä vuosina 2010–2017 ja sosiaalialan kehittämistehtävissä vuosina 2017–2022. Hän on työskennellyt koko työuransa erityisen haavoittuvassa asemassa olevien aikuisten, lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lakiesityksessä sekoitetaan biologinen sukupuoli ja kokemus sukupuolesta

Naiset ja miehet muodostavat omat, globaalisti tunnistettavat väestöryhmänsä, joilla on erilaiset toimintamahdollisuudet ja resurssit. Naisten sorto ja syrjintä kytkeytyy kaikkialla maailmassa heidän biologiseen sukupuoleensa (esimerkiksi aborttikielto, tyttöjen sukuelinten silpominen, tyttösiikiöiden abortointi). Naiset ovat kohteena valtaosassa seksuaalirikoksia. Se, miten nainen identifioituu, ei muuta häneen kohdistuvaa sortoa tai väkivaltaa. Nais- ja tyttöerityisyyden tärkeys tunnustetaan esimerkiksi kehitysyhteistyössä¹. On absurdia, että translain myötä naiseus ja mieheys muutetaan juridiseksi kategoriaksi, johon voi vapaasti identifioitua. Jos lainsäädännössä ei voida yksiselitteisesti määritellä naisia omana ryhmänään, naisten etujen ja oikeuksien ajaminen vaikeutuu merkittävästi.

Biologinen sukupuoli on tieteellinen fakta ja ihmislailla on kaksi sukupuolta: nainen ja mies. Sukupuoli on tärkeä ja luotettava tunnistetieto. Valtion ylläpitämien rekisteritietojen pitäisi perustua faktoihin. Siksi juridisen sukupuolen tulisi edelleen viitata nimenomaan biologiseen sukupuoleen, ja tästä periaatteesta poikkeamiseen tulee olla painavat perusteet. Tähän asti juridisen sukupuolimerkintänsä ovat voineet muuttaa vain henkilöt, jotka ovat läpikäyneet sukupuolenkorjausprosessin (lääketieteellinen selvitys, pysyvä kokemus vastakkaiseen sukupuoleen kuulumisesta) tai ovat em. prosessissa. Sukupuolimerkinnän vaihtaminen väestörekisteriin tulee edelleen säilyttää oikeutena, joka on mahdollinen vain transsukupuolisille.

Tämänhetkisessä lainsäädännössä ei ole lainkaan määritelty mitä tarkoitetaan sukupuolella, naisella ja miehellä, koska niillä on tarkoitettu samaa kuin yleiskielessä. Tämä onkin suositeltu käytäntö lakiteksteissä². Lakiuudistus kuitenkin muuttaa näiden sanojen merkitystä, koska lain voimaan tultua biologisesti nainen voi olla mies ja biologisesti mies voi olla nainen. Kun lakitekstissä olevien käsitteiden merkitys eroaa yleiskielessä käytetyistä merkityksistä, ne pitäisi laissa määritellä. Samoin pitäisi toimia sanojen äiti, isä, tyttö ja poika kohdalla. Käsitteiden uudelleen määrittely tulee vaikuttamaan koko väestöön merkittävästi.

Naisten ja tyttöjen tasa-arvon edistäminen edellyttää, että tyttöydestä ja naiseudesta ei tule löyhää sosiaalista kategoriaa, johon miehet ja pojat voivat halutessaan helposti identifioitua. Hallituksen lakiesitys mahdollistaa sukupuolimerkinnän muuttamisen ilman mitään vaatimuksia. Miehen ei tarvitsisi muuttaa nimeään, ulkoista olemustaan eikä sosiaalista käyttäytymistään, mutta hän voisi olla juridisesti nainen. Jos tällainen mahdollistetaan, tyttöjen ja naisten asema ja turvallisuus heikkenevät ja heidän toimintamahdollisuutensa kapenevat. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen kannalta ensisijaisesti biologiaan pohjautuva sukupuolikäsitys lainsäädännössä on edelleen välttämätön.

Lakiesityksessä ”Laki sukupuolen vahvistamisesta” (HE 189/2022 vp) esitettyä menettelyä juridisen sukupuolen muuttamisesta voidaan käyttää väärin. Digi- ja väestötietovirasto ei hallituksen esityksen mukaan voi hylätä hakemusta, mikäli ehdot (kirjallinen hakemus, täysi-ikäisyys, kytkös Suomeen) täyttyvät. Henkilökohtaiseen kokemukseen perustuvaa selvitystä sukupuolesta ei voida luotettavasti todistaa oikeaksi tai vääräksi. Koska mitään kriteereitä tai keinoja transsukupuoliseksi identifioitumisen

¹ PLAN, kotisivut <https://plan.fi/tutustu-planin/tyomme-maailmalla/>

² Lainkirjoittajan opas. Kansallisten säädösten valmistelua koskevat ohjeet. <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/23-maaritelmista/maaritelmista/>

valheellisuuden todistamiseksi ei ole esitetty, lain väärinkäytöksiä ei voida todistaa, vaikka vaikuttaisi ilmeiseltä, että henkilö on käyttänyt lakia hyväkseen.

Naisten rintaman esitys

- Naisiin kohdistuva väkivalta ja sorto kohdistuu biologiselta sukupuoleltaan naisiin. Esim. aborttikielto kytkeytyy naisen lisääntymisbiologiaan. Jotta naisten ja tyttöjen oikeuksia ja asemaa voidaan edistää, naiseutta ei tule määritellä juridiseksi kategoriaksi, johon miehet voivat omalla ilmoituksellaan liittyä.
- Lainsäädännössä tulee säilyttää juridinen sukupuoli ensisijaisesti biologiseen sukupuoleen perustavana. Transsukupuoliset, joilla on sukupuolidysforiadiagnoosi, voisivat edelleen vaihtaa juridisen sukupuolensa.

Ihmisoikeussopimukset eivät edellytä juridisen sukupuolen itsemäärittelyä

Lakiesitystä on perusteltu ihmisoikeussopimuksilla. Suomi on saanut huomautuksia translakiin kirjatusta lisääntymiskyvyttömyysvelvoitteesta, vaikka transsukupuolisia ei nykytilanteessa pakkosteriloida, vaan hoidot itsessään aiheuttavat väliaikaisen tai pysyvän hedelmättömyyden.³ Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus on kuitenkin poistettava laista. Sen sijaan Suomea sitovat ihmisoikeussopimukset eivät velvoita kirjaamaan lakiin sukupuolen itsemäärittelyä. Päinvastoin. Hallituksen lakiesityksessään todetaan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien ei edellytä jäsenmailta lainsäädännön muutosta siten, että juridisen sukupuolen voi itse määritellä.⁴ Se myös sallii, että lääketieteellinen tutkimus ja diagnoosi koetusta sukupuolidysforiasta edelleen säilyy lainsäädännössä ehtona juridisen sukupuolimerkinnän vaihtamiselle. YK:n lasten oikeuksien yleissopimus ja YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen eivät edellytä, että henkilö saisi itse määritellä juridisen sukupuolensa.

Lakiesityksessä viitattu Yogyakartaan periaatteet on esimerkki ihmisoikeustoimijoiden usein mainitsemasta asiakirjasta, jolla kuitenkin ei ole ihmisoikeussopimuksen statusta. Se on pienen, vähemmistöjen etuja ajavan ryhmän kokoama lista suosituksia, ei valtioita velvoittava asiakirja. Lisäksi se on hyvä esimerkki asiakirjasta, jossa ei ole huomioitu sukupuolivaikutuksia. Tästä syystä yksi asiakirjan kirjoittajista, professori Wintemute, on siitä sittemmin irtisanoutunut. Hän on todennut, että Yogyakartaan periaatteita kirjoitettaessa ei ole lainkaan huomioitu naisten ja tyttöjen näkökulmaa ja esimerkiksi sitä, että pelkän juridisen sukupuolen vaihtanut mies voisi pyrkiä naisten tiloihin ilman aikomustakaan muuttaa ulkoista olemustaan.⁵

Ihmisoikeusjärjestöjen edustajat eivät ole yksiselitteisesti juridisen sukupuolen itseilmoittamisen kannalla. Reem Alsalem, YK:n naisiin kohdistuvan väkivallan, sen syiden ja seurausten erityisraportoija (*United Nations Special Rapporteur on violence against women and girls*) on ottanut 18.11.2022 kantaa

³ Miksi hoitoon hakeutuu yhä enemmän nuoria, jotka haluavat eroon naiseudesta? HS 3.8.2020. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-200006588177.html>

⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 189/2022. S 38–39. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatokset?decisionId=0900908f807d46a0>

⁵ The Yogyakarta Principles: women's rights were not considered <https://sex-matters.org/posts/updates/yogyakarta-principles/>

Skotlannissa parhaillaan käsiteltävään, juridisen sukupuolen itseidentifikaation mahdollistavaan lakiin.⁶ Alsalem on lausunnossaan moittinut Skotlannin lainsäätäjiä siitä, että naisia ja tyttöjä ei ole otettu huomioon lain valmistelussa. Hän myös huomauttaa, että Yogyakartaan periaatteet, joita on käytetty perusteluna myös translain uudistuksessa Suomessa, eivät ole valtioita sitova sopimus.

Naisten rintama ry:n esitys

- Ihmisoikeussopimukset eivät edellytä juridisen sukupuolen itseidentifikaatiota, vaikka näin toistuvasti väitetään.
- Kannatamme translain uudistamista ministeriötyöryhmien vuosina 2015⁷ ja 2020⁸ esittelemän "suppean mallin" tavalla, jolloin vielä voimassa olevasta translaista poistettaisiin velvoitteet lisääntymiskyvyttömyydestä sekä naimattomuudesta. Malli on myös lakiesityksessä.

Merkittäviä puutteita sukupuolivaikutusten arvioinnissa

Naisten rintama ry on käynyt sosiaali- ja terveysministeriön lainvalmistelutyöryhmän kanssa kirjeenvaihtoa sukupuolivaikutusten arvioinnin puuttumisesta jo elokuussa ja syyskuussa 2021.^{9 10} STM:n lakimies vastasi syyskuussa 2021, että kevään lausuntokierroksen alkaessa uudistuksen vaikutukset sukupuoleen ovat arvioituna. Hallituksen lakiesityksessä on sivulla 82 esitelty lausuntopalautteessa esiin nousseita teemoja ja korjausehdotuksia, mutta sukupuolivaikutusten arvioinnista ei ole mainintaa, vaikka useat lausunnonantajat ovat myös lausuntokierroksella huomauttaneet sen puutteesta. Asia on kuitenkin huomioitu erillisessä lausuntoyhteenvedossa: "Yksittäisissä lausunnoissa edellytettiin lisäksi laajempaa sukupuolivaikutusten arviointia."¹¹ Toteamus ei ole johtanut muutoksiin lakiesityksessä. Vaikutuksia tyttöihin ja naisiin sekä miehiin ja poikiin ei ole lainkaan arvioitu.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa "Suomi tasa-arvon kärkimaaksi 2020–2023" todetaan, että tasa-arvon seuraamiseen luodaan valtion eri hallinnonalat kattava seurantarjestelmä. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee sisältyä kaikkien ministeriöiden alaisten hallinnon toimintoihin.¹² Sosiaali- ja terveysministeriön sivuilla sanotaan: "lainsäädännön vaikutukset sukupuolten kannalta

⁶ Mandate of the Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences. Reem Alsalem, Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences. 18 November 2022. <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=27681>

⁷ Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:23 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74461/URN_ISBN_978-952-00-3584-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁸ Vaihtoehtoiset sääntelymallit sukupuolivähemmistöjen oikeudellisen aseman järjestämiseksi 2020 https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/3e8dd589-9843-4fb7-bef9-bdae9e5746be/d48353e1-bab9-4404-8066-b0c5a6bf82e6/RAPORTTI_20200207144129.pdf

⁹ Kannanottopyyntömme STM:n lainvalmistelutyöryhmälle ja heiltä saamamme vastaus. Naisten rintama ry 13.8.2021 <https://www.naistenrintama.fi/tiedotteet-ja-kannanotot/tiedote-naisten-rintama-ryn-kannanottopyynto-stmlle-translain-uudistukseen-liittyen-ja-saamamme-vastaus/>

¹⁰ Lisäkannanottopyyntömme STM:n lainvalmistelutyöryhmälle. Naisten rintama ry 7.9.2021. <https://www.naistenrintama.fi/tiedotteet-ja-kannanotot/tiedote-naisten-rintama-ryn-tarkentava-kannanottopyynto-stmlle-translain-uudistukseen-liittyen/>

¹¹ Lausuntoyhteenvedo hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/25ab4c83-56cb-4d70-84ec-4d0b8ff2476e/7398573d-a85d-4bb7-94c2-453a931690d8/YHTEENVETO_20220922081747.PDF

¹² Suomi tasa-arvon kärkimaaksi: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2022 <https://www.google.com/url?q=https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162588&sa=D&source=docs&ust=1669548401631524&usg=AOvVaw2nuiQys1TxNBwm4UTLZ9YL>

tulisi arvioida etukäteen aina, kun toiminnalla on vaikutuksia eri ihmisryhmiin”.¹³ Samassa ministeriössä toimiva Tasa-arvoyksikkö on jo pitkään kouluttanut ministeriöitä sukupuolivaikutusten arvioinnissa¹⁴. Ministeriöllä on siis sekä velvoite että asiantuntemusta sukupuolivaikutusten arvioinnin tekemiseen.

Lakiesityksessä sukupuolen itsemäärittely mahdollistetaan kaikille täysi-ikäisille suomalaisille, mikä muuttaa lain kohderyhmää. Kyseessä ei ole enää ”translaki”, sillä transsukupuolisuus ei ole enää ehto sukupuolimerkinnän vaihtamiselle. Lakiesitys mahdollistaa sen, että mies voi olla juridisesti nainen omalla ilmoituksellaan ilman fysiologisia ja sosiaalisia ehtoja, vaikka hänen anatomiansa ja ulkoinen olemuksensa säilyisivät täysin miehelle tyypillisinä. Valtion näkökulmasta hänen oikeutensa ja velvollisuutensa kuitenkin muuttuisivat. Hän mm. vapautuisi asevelvollisuudesta, mutta saisi oikeuden naisten kiintiöihin toimitilimissä, joita tasa-arvolaki¹⁵ koskee ja saisi oikeuden asettua ehdolle naisille jaettuihin tunnustuksiin ja palkintosarjoihin.

YK:n naisiin kohdistuvan väkivallan, sen syiden ja seurausten erityisraportoiija Reem Alsalem on lausunnossaan moittinut Skotlannin lainsäätäjiä siitä, että naisia ja tyttöjä ei ole otettu huomioon juridisen sukupuolen itseilmoittamisen mahdollistavan lain valmistelussa. Suomessa ollaan tekemässä samat virheet kuin Skotlannissa, sillä lain seurauksia ei ole arvioitu naisten ja tyttöjen näkökulmasta.¹⁶

On käsittämätöntä, että naisten asema ja oikeudet on sivuutettu lainvalmistelussa toteamalla, että lain vaikutusten sääntelyn kohderyhmälle on arvioitu olevan huomattavia verrattuna sen mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin.¹⁷ Tosiasiassa lain sukupuolivaikutuksia naisiin ja tyttöihin ei ole edes arvioitu.

Naisten rintama ry:n esitys

- Myös muissa maissa säädetään lakeja, joilla mahdollistetaan juridisen sukupuolen itseilmoittaminen. YK:n edustaja Reem Alsalem on moittinut Skotlantia laista, jonka valmistelun yhteydessä ei ole arvioitu vaikutuksia naisiin ja tyttöihin. Alsalem on esittänyt huolensa esimerkiksi siitä, että seksuaalirikolliset, jotka ovat valmiita näkemään paljon vaivaa päästäkseen kohteidensa lähelle, voivat käyttää hyväkseen juridisen sukupuolen itseilmoittamista. Suomessa on tehty vastaava virhe translain valmistelussa: lain vaikutuksia tyttöihin ja naisiin ei ole arvioitu.
- Lakiesitys tulee palauttaa sosiaali- ja terveysministeriöön sukupuolivaikutusten arvioinnin tekemiseksi myös naisten, tyttöjen, miesten ja poikien osalta.

Juridisen sukupuolen itseilmoitus voi vääristää tilastoja

Naisten rintama ry:n näkemys on, että sukupuoli on ensisijaisesti henkilön biologinen ominaisuus. Suomessa sukupuolen mukainen jakautuminen yhteiskunnan eri alueilla biologisen sukupuolen mukaisesti on erityisen voimakasta. Näillä eroilla on tilastollista merkittävyyttä, ja sukupuolen mukaan

¹³ Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://stm.fi/valtavirtaistaminen>

¹⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö. Työ- ja tasa-arvo-osasto (TTO) <https://stm.fi/tto>

¹⁵ Laki naisten ja miesten tasa-arvosta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609#P4a>

¹⁶ Mandate of the Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences. Reem Alsalem, Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences. 18 November 2022. <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gld=27681>

¹⁷ Laki sukupuolen vahvistamisesta” (HE 189/2022 vp), s. 66

jaetun tilastotiedon kerääminen onkin elintärkeää sukupuolten tasa-arvon seuraamisen ja edistämisen kannalta. Sukupuolen itsemäärittely tekee tilastoinnista epäluotettavaa. Jos miesten itseidentifikaatio naisiksi esimerkiksi politiikassa sallitaan, tilastollisesti naisia voi olla riittävästi, mutta todellisuudessa biologinen mies on vienyt paikan naisilta.¹⁸

Sukupuolten väliset erot tulevat esiin esim. rikoksissa, joissa väkivalta- ja seksuaalirikollisuus on miehille tyypillistä ja naisten osuus tekijöistä on erittäin vähäistä¹⁹. Juridisen sukupuolen muuttaminen itseilmoituksella vaikuttaa muun muassa näihin tilastoihin. Tilastojen vääristymisestä on viitteitä muualta maailmasta. Sen jälkeen, kun Norjassa hyväksyttiin sukupuolen itsemäärittely, naisten tekemiksi on kirjattu seksuaalirikoksia ennätysmäärä.²⁰ Lain voimaan tultua rikokset on kirjattu sen sukupuolen mukaan, jonka henkilö on ilmoittanut. Translain uudistuksessa ei ole lainkaan huomioitu mahdollista tilastojen vääristymistä.

Naisten rintama ry:n esitys

- Juridisen sukupuolen itseilmoittaminen vääristää sukupuoleen liittyvää tilastotietoa. Juridisen sukupuolen muuttaminen tulee sallia vain sukupuolidysforiadiagnoosin saaneille.

Käsitteen ”nainen” poistaminen lainsäädännöstä

Hallituksen lakiehdotuksissa 3, 5 ja 11 käsite ”nainen” on korvattu käsitteillä ”raskaana oleva”, ”imettävä” ja ”ihminen” (lauseyhteydessä ”ihmisen elimistöön kiinnittynyttä elävää alkiota”). Käsitteen ”nainen” poistaminen lainsäädännöstä, joka koskee keskeisesti naisten biologista todellisuutta, on naisia epäinhimillistävää. Sukupuolineutraalin kielen dehumanisoivasta vaikutuksesta ovat esittäneet huolensa myös naistentautien ja synnytysten asiantuntijat.²¹

Laajasti käytettynä nk. inklusiivinen kielenkäyttö, jossa käsitteet ”nainen” ja ”tyttö” häivytettäisiin esimerkiksi kuukautisista, raskaudesta tai kohdunkaulan syövän seulonnoista puhuttaessa, sulki ulos ne naiset ja tytöt, joilla on haasteita kielen ymmärtämisessä, kuten heikosti suomea osaavat maahanmuuttajataustaiset naiset tai naiset, joilla on kognitiivisia rajoitteita tai oppimisvaikeuksia. Hallintolain kielipykälässä (434/2003; 9. §)²² viranomaisille asetetaan hyvän kielenkäytön vaatimus: ”viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä”. Tämä ei toteudu, jos naisten terveydestä puhutaan elimien ja ruumiintoimintojen kautta.

Naisten rintama ry:n esitys

- Naisiin viittaaminen elimien ja ruumiintoimintojen kautta on epäinhimillistävää. Naiset, joilla on esim. kognitiivisia haasteita tai kielitaidon puutteita, suljetaan ulos palveluista, jos tällainen kielenkäyttö yleistyy. Hallintolaki edellyttää selkeää, asiallista ja ymmärrettävää kieltä.

¹⁸ Trans-Identified Male Who Took Female Seat in German Political Quota to Speak on “Women in Politics”. Reduxx. <https://reduxx.info/trans-identified-male-who-took-female-seat-in-german-political-quota-to-speak-on-women-in-politics/>

¹⁹ Seksuaalirikokset 2016 <https://rikosentorjunta.fi/seksuaalirikokset>

²⁰ Antallet kvinner anmeldt for voldtekt mer enn tre-doblet i året etter selvidentifisering av kjønn. <https://www.whrc.no/antallet-kvinner-anmeldt-for-voldtekt-mer-enn-tre-doblet-i-aret-etter-selvidentifisering-av-kjonn/>

²¹ Karleen d. Gribble ym. Effective Communication About Pregnancy, Birth, Lactation, Breastfeeding and Newborn Care: The Importance of Sexed Language. Front. Glob. Womens Health, 07 February 2022 Sec. Maternal Health. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fgwh.2022.818856/full>

²² Hallintolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P9>

- Biologisesti naisia koskeissa lainkohdissa tulee käyttää käsitettä ”nainen”, minkä lisäksi lakiin voidaan lisätä muotoilu, joka huomioi sukupuolivähemmistöt. Lakiehdotuksen kohdassa 6 (laki raskauden keskeyttämisestä) on käytetty muotoilua, joka huomioi sekä naiset että sukupuolivähemmistöt: ”mitä tässä laissa säädetään naisesta, sovelletaan raskaana olevaan henkilöön sukupuolen vahvistamisesta riippumatta.” Samaa muotoilua tulee käyttää muissa nais erityisissä laeissa.

Juridisen sukupuolen itsemäärittelyn seurauksia

Lainvalmistelussa ei ole otettu lausuntokierroksella huomioon kommentteja, joissa esitettiin juridisen sukupuolen itsemäärittelyn aiheuttamia ongelmia sukupuolen mukaan jaettuihin tiloihin. Naisten rintama ry:n lisäksi moitteita on esittänyt esimerkiksi aluehallintovirasto.²³ Aluehallintovirasto huomautti, että jos sukupuolensa vahvistanut vaatisi sairaalahoidossa sijoittelua nimenomaan juridisen sukupuolensa mukaisesti, hoitavalle taholle voisi jäädä epäselväksi, millaisten periaatteiden mukaisesti näissä tilanteissa tulisi toimia kaikkien potilaiden oikeuksien näkökulmasta. Juridisen sukupuolen mukaan jaetut sairaalahuoneet voisivat johtaa tilanteeseen, jossa samaan huoneeseen sijoitettaisiin eri biologista sukupuolta edustavia henkilöitä vasten jomman kumman heistä tahtoa. Aluehallintovirasto esitti, että hyvissä ajoin ennen ehdotetun lain voimaantuloa tulisi ratkaista kysymys juridisesti vahvistetun sukupuolen merkityksestä terveydenhuollon toiminnassa mielellään säädöstasoisesti. Näin ei ole tehty.

Naisten tilat ja palvelut voivat muuttua kaikille avoimiksi

Esimerkiksi nais erityisten tilojen kuten pukuhuoneiden käyttöä ei säädellä lailla. Vakiintuneen käytännön mukaan tiloja käytetään kuitenkin biologisen sukupuolen mukaan. Poikkeuksena tästä ovat transsukupuoliset, jotka ovat saaneet sukupuolidysforiadiagnoosin ja sen myötä oikeuden muuttaa juridinen sukupuolimerkintänsä. EU:n tasa-arvodirektiivi²⁴ sallii naisten ja miesten erilaisen kohtelun, kun on tarpeen turvata yksityisyys ja säädyllyisyys.

Suomi on Euroopan väkivaltaisimpia maita naisille.²⁵ Uhritutkimuksen mukaan vuosittain raikataan tai yritetään raikata 5000 naista.²⁶ Vuonna 2021 seksuaalirikoksiin syyllisiksi epäillyistä tekijöistä miehiä oli 96 %.²⁷ Jos käytännöt muuttuvat lain seurauksena niin, naisten tilat avataan kaikille, jotka ilmoittavat juridisen sukupuolensa naiseksi, seksuaalirikolliset käyttävät tätä porsaanreikää erittäin todennäköisesti hyväkseen. Tällaiset miehet voisivat vedota syrjintään sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun vuoksi, jos heitä ei päästetä naisten tiloihin. Eri palveluissa toimivalla henkilökunnalla ei ole mahdollisuutta aukottomasti tietää, kuka on transsukupuolinen ja kuka käyttää lakia hyväkseen rikollisissa tarkoituksissa. Yksikin nainen tai tyttö, joka joutuu rikoksen uhriksi tämän vuoksi, on liikaa.

On äärimmäisen epäoikeudenmukaista, jos naiset joutuvat poistumaan omista tiloistaan silloin, jos he eivät halua jakaa niitä biologisten miesten kanssa. Transnaiset, joilla on sukupuolidysforiadiagnoosi, ovat olleet ainoa biologisten miesten ryhmä, joiden kohdalla tästä käytännöstä on saatettu poiketa.

²³ Lausuntopalvelu <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=495271d5-de4c-4fbc-8ae7-3daca465dad2>

²⁴ EU:n tavaroiden ja palveluiden saatavuutta koskeva tasa-arvodirektiivi (Neuvoston direktiivi 2004/113/EY)

²⁵ Suomi tasa-arvon kärkimaaksi : Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162588>

²⁶ Tutkimus raiskaajien motiveista kertoo, ettei häpeää osoiteta – uhri tuntee sitä lähes aina. Yle. <https://yle.fi/a/3-11784423>

²⁷ Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. THL. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys>

Pääsyä naisten tiloihin ei tule laajentaa. Naisille ja tytöille tulee taata jatkossakin turvallisuus ja yksityisyys. Sukupuolen mukaan eriytettyjen tilojen käyttöoikeus tulisi laissa erikseen turvata. Tasa-arvovaltuutetun mukaan niitä koskevat yhteydenotot ovat olleet kasvussa.²⁸

Biologiseen sukupuoleen perustuvat palvelut ja tilat ovat erityisen tärkeitä haavoittuvaisessa asemassa olevien naisten kohdalla. Ilmiö on maailmanlaajuinen. Esimerkiksi asunnottomilla^{29 30} ja päihdeongelmista kärsivillä³¹ naisilla on samassa tilanteessa olevia miehiä suurempi todennäköisyys joutua väkivallan kohteeksi. Näillä naisilla on myös yleensä väkivallan kokemuksia lapsuudesta alkaen. Mitä marginaalisemmassa asemassa naiset ovat, sitä tärkeämpää on huomioida nais erityisyys. Palveluiden tarjoajilla ei kuitenkaan ole välttämättä tähän mahdollisuutta, jos lainsäädäntö ja lain tulkinnat ohjaavat heitä siten, että itse ilmoitettu juridinen sukupuoli tai sukupuoli-identiteetti määrittää, kuka pääsee mihinkin palveluun tai tilaan.

Esimerkkejä muista maista

Monissa maissa sukupuolen itseidentifikaatiota joko suunnitellaan tai se on jo voimassa. YK:n naisiin kohdistuvan väkivallan, sen syiden ja seurausten YK:n erityisraportoijan lausunnossa³² moititaan Skotlannissa parhaillaan säädettävää sukupuolen itsemäärittelyn mahdollistavaa lakia siitä, että lakia valmistellessa ei ole pyritty estämään lain mahdollisia väärinkäytöksiä. Alsalemin mukaan seksuaalirikolliset, joista valtaosa on miehiä, ovat valmiita näkemään paljon vaivaa päästäkseen käsiksi uhreihinsa.

YK:n edustajan riskinarvio seksuaalirikollisista ei liity transsukupuolisiin vaan tilastolliseen faktaan siitä, että biologisesti miehet tekevät valtaosan seksuaalirikoksista ja niiden kohteena ovat pääosin naiset ja tytöt. Näillä henkilöillä olisi juridisen itseidentifikaation myötä paremmat mahdollisuudet hakeutua naisten ja tyttöjen lähelle sukupuolen mukaan jaettuihin tiloihin.

Sukupuolen mukaan jaetut tilat

Esimerkiksi Islannissa juridisen sukupuolen itsemäärittely on johtanut uimahalleissa käytäntöön, jonka mukaan naisten pukuhuoneisiin ja suihkutiloihin voi mennä myös mies, joka ei ole ollut hormonihoidoissa tai muuten muuttanut ulkonäköään. Subjekttiivinen kokemus vastakkaiseen sukupuoleen kuulumisesta riittää. Uimahalleille on annettu ohjeistus, jossa todetaan, että tilanteesta ahdistuvat naiset ohjataan erilliseen tilaan.³³

Yhdysvalloissa tapahtui välikohtaus, jossa nainen, joka valitti miehen esiintyvän naisten suihkutiloissa näkyvän erektion kanssa, sai vastaukseksi huoleensa, että kyseessä on transnainen. Myöhemmin

²⁸ Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/K_1+2022.pdf

²⁹ Molly Meinbresse ym. (2014) Exploring the experiences of violence among individuals who are homeless using a consumer-led approach. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24672998/>

³⁰ José J. Vázquez (2021) The vulnerability of women living homeless in Nicaragua: A comparison between homeless women and men in a low-income country. Volume 50, Issue 5. July 2022. Pages 2314-232 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/jcop.22777>

³¹ Sara. E Gutierrez (2006) Childhood and adult violence in the lives of women who misuse substances <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1359178906000127>

³² Mandate of the Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences. Reem Alsalem, Special Rapporteur on violence against women and girls, its causes and consequences <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=27681>

³³ Guidelines and information for staff on how to react to and answer questions about trans people in gender-segregated places. https://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/trans_folk_kyngreind_rymi_vefur.pdf

ilmeni, että kyseinen mies on tuomittu seksuaalirikollinen.³⁴ Lukioikäiset urheilijatytöt, jotka eivät halua jakaa pukuhuoneita naiseksi identifioituvan, biologisesti miespuolisen urheilijan kanssa, on ohjattu erilliseen yksityistilaan.³⁵ Nainen, joka valitti miehestä naisten ja tyttöjen suihkutilassa, sai porttikiellon uimahalliin.³⁶

Translain uudistuksessa Suomessa ollaan tekemässä samat virheet kuin esimerkiksi Skotlannissa ja Islannissa. Sukupuolivaikutuksia ei ole arvioitu naisten ja tyttöjen osalta eikä lainvalmistelussa ole lainkaan esitetty keinoja estää väärinkäytöksiä. Naisten ja tyttöjen oikeus biologisen sukupuolen perusteella jaettuihin tiloihin on vakavasti vaarassa, jos sukupuoli tulkitaan ensi sijassa identiteettikokemuksena.

Rikokset

Yhdysvalloissa tapahtui LGBT-klubilla joukkoampuminen 19.11.2022. Ampuja ilmoitti kiinni jäämisensä jälkeen olevansa "non-binary" (suom. muunsukupuolinen, joka katsotaan transsukupuolisuuden kattokäsitteen alle kuuluvaksi identiteetiksi). Mediassa ja somessa on esiintynyt epäilyjä siitä, että henkilö käyttäisi identifioitumista sukupuolivähemmistöön voidakseen vaikuttaa tuomionsa.³⁷ Viharikosmottiivin todistelu on erittäin vaikeaa, jos henkilö voi itseidentifioitua ryhmään, jota kohtaan hän on tehnyt viharikoksen. Maailmalta on olemassa myös aiempia tapauksia, joissa sukupuoli-identiteettiä on todennäköisesti pyritty käyttämään lieventävänä asianhaarana rikostuomion yhteydessä.^{38 39}

Iso-Britanniassa on mahdollista muuttaa passiin merkitty sukupuoli omalla ilmoituksella. Iso-Britannian oikeusministeriön tilastoista käy ilmi, että seksuaali- ja väkivaltarikoksista tuomituista transsukupuolisista 99 % on ollut transnaisia eli biologiselta sukupuoleltaan miehiä 2016–2022.⁴⁰ Englannin ja Walesin rikostilastoista ilmenee, että vankilatuomiota suorittavista transnaisista, jotka siis ovat biologisesti miehiä, noin 60 % on tuomittu seksuaalirikoksista. Biologisista miehistä, jotka eivät ole ilmoittaneet olevansa transsukupuolisia, 18 % on tuomittu seksuaalirikoksista.⁴¹ Naisvankilassa on myös tapahtunut seksuaalirikoksia, joiden tekijänä on ollut transnainen (biologinen mies).⁴² Paikallisessa mediassa on esitetty epäilyjä siitä, että tilastot eivät kerro transsukupuolisten tekemien

³⁴ <https://nypost.com/2021/09/17/wi-spa-suspect-still-at-large-has-history-of-indecent-exposure-and-masturbation/>

³⁵ Vermont HS volleyball team banned from own locker room over transgender dispute: reports. New York Post. <https://nypost.com/2022/10/01/vermont-hs-volleyball-team-banned-from-locker-room-over-transgender-dispute/amp/>

³⁶ Julie Jaman asked a man to leave the women's change room and was banned from her community pool. Feminist Current. <https://www.feministcurrent.com/2022/08/28/julie-jaman-asked-a-man-to-leave-the-womens-change-room-and-was-banned-from-her-community-pool/>

³⁷ "It Was Obvious That's a Man": CNN Guest Rejects Colorado Shooter's Non-Binary.

Shay Woulahan. Reduxx 25.11.2022. <https://reduxx.info/it-was-obvious-thats-a-man-cnn-guest-rejects-colorado-shooters-non-binary-claim/>

³⁸ THE STATE OF WESTERN AUSTRALIA -v- C [No 2] [2021] WASC 490 (16 November 2022). Supreme Court of Western Australia. <http://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/cases/wa/WASC/2021/490.html>

³⁹ Un délinquant sexuel dangereux plaide être une femme. La Presse 26.8.2022. <https://www.lapresse.ca/actualites/justice-et-faits-divers/2022-08-25/un-delinquant-sexuel-dangereux-plaide-etre-une-femme.php>

⁴⁰ Stats for Sex Segregation. "Propensity to Sexually Offend" i) female ii) male iii) transgender populations of England & Wales. <https://www.sexsegregatedprisons.info/home/>

⁴¹ National statistics

Offender management statistics quarterly: October to December 2019 and annual 2019. <https://www.gov.uk/government/statistics/offender-management-statistics-quarterly-october-to-december-2019/offender-management-statistics-quarterly-october-to-december-2019-and-annual-2019>

⁴² Transgender prisoner who sexually assaulted inmates jailed for life. The Guardian. <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/oct/11/transgender-prisoner-who-sexually-assaulted-inmates-jailed-for-life>

seksuaalirikollisten suuresta määrästä vaan siitä, että seksuaalirikolliset käyttävät sukupuolen itseilmoittamisen mahdollisuutta hyväkseen.⁴³

Politiikka

Meksikossa katsottiin viidentoista biologisen miehen käyttäneen sukupuolen itseilmoittamisen mahdollisuutta hyväkseen politiikassa vuonna 2018, joten heidän vaalituloksensa ”naisina” hylättiin.⁴⁴ Ehdokkaiden tavoitteena katsottiin olevan sukupuoliikiintiöiden kiertäminen. Miesten todettiin vaihtaneen sukupuolimerkintänsä vilpillisesti, koska he vaihtoivat sen vasta vaalien yhteydessä, eivätkä olleet johdonmukaisesti esiintyneet transsukupuolisina. Myös vuonna 2021 kahdeksantoista meksikolaista miesehdokasta vaihtoi juridisen sukupuolensa naiseksi. Heidän epäilleen tehneen niin kiertääkseen kiintiöitä.^{45 46}

Naisten rintaman esitys:

- YK:n edustaja on huomauttanut siitä, että juridisen sukupuolen itsemäärittely mahdollistaa naisiin ja tyttöihin kohdistuvia rikoksia.
- Oikeus vahvistaa juridinen sukupuoli täytyy jatkossakin säilyttää vain sukupuolidysforiadiagnoosin saaneilla transsukupuolisilla. Lääketieteellisellä diagnosointiprosessilla ja -kriteereillä voidaan estää väärinkäytöksiä, sillä lääketieteellinen prosessi perustuu henkilökohtaiseen hoitosuhteeseen ja ulkopuoliseen arviointiin.
- Naisilla ja tytöillä tulee olla oikeus biologisen sukupuolen mukaan eriteltyihin tiloihin ja palveluihin myös jatkossa.
- Erityisen haavoittuvassa asemassa oleville naisille on turvattava nais erityiset palvelut ja tilat, joihin ei ole pääsyä sellaisille biologisesti miehille, jotka ovat pelkästään vaihtaneet juridisen sukupuolensa.

⁴³ Are sex offenders exploiting trans rights? James Kirkup. The Spectator 19.1.2022. <https://archive.ph/XnPdm>

⁴⁴ Mexico: 15 fake transgender candidates disqualified from election. The Guardian 22.6.2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/22/mexico-elections-fake-transgender-candidates-disqualified>

⁴⁵ Paridad electoral con falsas trans en México. El País 16.5.2021 <https://elpais.com/mexico/2021-05-16/paridad-electoral-con-falsas-trans-en-mexico.html>

⁴⁶ Electoral parity with fake trans women in Mexico: number of LGBT candidacies is unprecedented. <https://www.mexicanist.com/l/trans-women-in-mexico/>

Naisvankilat vaarassa muuttua sekavankiloiksi

Suomi on sitoutunut naisvankien sijoittamiseen erillään miehistä

Kansainvälisissä, Suomea sitovissa naisvankeja koskevissa suosituksissa^{47 48 49} esitetään vankien sijoittelun ratkaisuksi nais- ja miesvankien erillään asuttamista. Suosituksissa pyydetään kiinnittämään huomiota naisvankien erityistarpeisiin. Suomalaisista naisvangeista 25 % on kokenut lapsuudessaan fyysistä väkivaltaa ja 32 % on ollut alle 16-vuotiaana seksuaalikontaktissa aikuisen kanssa.⁵⁰ Naisvangeista 70 % on joutunut kumppanin fyysisesti pahoinpitelemäksi.⁵¹ Kansainvälisessä naisvankitutkimuksessa on kritisoitu pienten naisosastojen perustamista miesvankiloihin, sillä naisvankien taustat ja erityistarpeet ovat ratkaisevasti erilaisia kuin miesten, ja sekavankiloissa on havaittu runsaasti naisiin kohdistuvia häiriötekijöitä.⁵²

Rikosseuraamuslaitoksessa on käytössä ohje⁵³ sukupuolen korjausprosessin läpikäyneen ja korjausprosessissa olevan henkilön sijoittamisesta. Olemassa oleva ohjeistus koskee vankeja, jotka ovat hakeutuneet sukupuolen korjausprosessiin sukupuoli-identiteetin tutkimukseen erikoistuneeseen yksikköön. Ohjeistusta tehdessä ei ole ollut tarvetta säädellä sitä, miten toimittaisiin tilanteissa, joissa vanki olisi pelkästään muuttanut juridisen sukupuolensa. Lakiehdotuksen voimaan tultua rikosseuraamuslaitoksen olisi välttämätöntä laatia uudet ohjeistukset. Niiden laatiminen olisi erittäin monimutkaista.

Lakiehdotuksessa vankeuslain muuttamisesta 5. luku 1 § sekä lakiehdotuksessa tutkintavankeuslain muuttamisesta 3. luku 1 § mukaan ”vanki tai tutkintavanki, jonka sukupuoli on vahvistettu toiseksi, sijoitetaan hänen vahvistetun sukupuolensa mukaiseen asunto-osastoon. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, jos se on välttämätöntä tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.”

Jotta transsukupuoliset voidaan huomioida omana erityisryhmänään vankeinhoidossa, tulee voida määritellä, kuka on transsukupuolinen. Kaikilla biologisesti miespuolisilla vangeilla olisi lain voimaan tultua yhtäläinen mahdollisuus muuttaa juridinen sukupuolimerkintänsä ja vaatia pääsyä naisvankilaan

⁴⁷ The Bangkok rules. United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Noncustodial Measures for Women Offenders with their Commentary. United Nations Office on Drugs and Crime 2011.
https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Bangkok_Rules_ENG_22032015.pdf

⁴⁸ Ministerikomitean suositus Rec (2006) jäsenvaltioille Euroopan vankiläsäännöistä. Euroopan neuvoston ministerikomitea. Rikosseuraamuslaitos 2006. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/23cFfvdKD/Revised_European_Prison_Rules_Finnish.pdf

⁴⁹ Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt. Nelson Mandela -säännöt. Rikosseuraamuslaitos 2017.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/MZQ5slnI7/Vankeinhoidon_vah776himma776issa776a776nno776t_low.pdf

⁵⁰ Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve. Matti Joukamaa ja työryhmä. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusaria/6AqMACEr8/RISE_1_2010_Rikosseuraamusasiakkaiden_terveys_tyokyky_ja_hoidontarve.pdf

⁵¹ Tammi-Moilanen Kaisa. Naisvankiselvitys. Selvitys naisvankien olosuhteista, toiminnoista ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 4/2020. https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20201019102643/7LDL7zoyH/Naisvankiselvitys_-_Selvitys_naisvankien_olosuhteista_toiminnoista_web.pdf

⁵² Niki A. Miller, Lisa M. Najavits. Creating trauma-informed correctional care: a balance of goals and environment. European Journal of Psychotraumatology 2012. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v3i0.17246>

⁵³ Sukupuolen korjausprosessin läpikäyneen ja korjausprosessissa olevan henkilön sijoittaminen. Rikosseuraamuslaitos, ohje dnro 8/004/2018.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/sukupuolenkorjausprosessinlapikayneenjakorjausprosessissaolevanhenkilonsijoittaminenrikosseuraamuslaitoksessa80042018.html>

vahvistetun sukupuolen perusteella motiiveista riippumatta. Koska laissa ei ole määritelty päteviä tai epäpäteviä syitä juridisen sukupuolen vaihtamiseksi, sen muuttaminen olisi mahdollista myös muille kuin transsukupuolisille. Olisi erittäin vaikeaa, ellei mahdotonta, näyttää toteen, että juridisen sukupuolen muuttamisen perusteena käytetty henkilön sisäinen kokemus ei olisi se, mitä hän kertoo sen olevan. Vanki, joka ei ole transsukupuolinen vaan olisi vaihtanut juridisen sukupuolensa vilpillisin tarkoituksin, voisi vedota siihen, että häntä syrjitään sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun vuoksi.⁵⁴

Väärinkäytöksistä on viitteitä maissa, joissa sukupuolensa on voinut ilmoittaa omaan kokemukseensa perustuen. Esimerkiksi Skotlannissa on uutisoitu siitä, että puolet rikoksista tuomituista transsukupuolisista oli vaihtanut sukupuolimerkintänsä vasta tuomion jälkeen.⁵⁵ Ei ole realistista olettaa, että Suomessa osa miesvangeista ei hyväksikäyttäisi sukupuolimerkinnän vaihtamisen mahdollisuutta päästäkseen naisvankilaan vilpillisin perustein. Väärinkäytökset voisivat myös vaikeuttaa transsukupuolisten tilannetta, jos sukupuolimerkintänsä muuttaneiden vankien motiiveja alettaisiin epäillä.

Lakimuutoksen seuraukset vankilassa oleville naisille ja transnaisille

Osa miesvangeista, joiden epäiltäisiin vaihtaneen juridisen sukupuolensa hyötymistarkoituksessa, voitaisiin sulkea pois naisvankiloista 5. luvun 1 §:n ja 3. luvun 1 §:n perusteella. Voisi kuitenkin olla vaikeaa perustella, miten esimerkiksi talousrikoksista tuomitun biologisen miehen jääminen miesten vankilaan olisi "välttämätöntä tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi", vaikka päätösvaltaa käyttävä viranomainen epäilisiikin henkilön motiiveja.

Toisaalta myöskään juridisen sukupuolensa vaihtanutta transsukupuolista ei voitaisi objektiivisesti erottaa sellaisesta henkilöstä, joka on vaihtanut juridisen sukupuolensa, mutta ei ole transsukupuolinen. Lakimuutoksella, jolla pyritään parantamaan sukupuolivähemmistöjen asemaa, luotaisiin tosiasiallisesti tilanne, jossa erottelua transnaisten ja juridisen sukupuolensa hyötymistarkoituksessa vaihtaneiden miesten välillä ei olisi mahdollista tehdä luotettavasti.

Jos vankien sijoittelu perustuu heidän itse ilmoittamaansa sukupuoleen, eikä lain väärinkäyttäjää voida aukottomasti seuloa, naisvankilat muuttuvat sekavankiloiksi. Tämä loukkaa naisten oikeuksia ja rikkoo kansainvälisiä sopimuksia, joihin Suomi on sitoutunut. Sekavankiloissa ei ole mahdollisuutta nais erityisiin palveluihin ja naisten sekä transnaisten erityistarpeiden huomioimiseen. Väkivaltaa kokeneet naiset kokisivat tilanteen todennäköisesti erittäin traumatisoivaksi. Naisvankilaan sijoitettujen, sukupuolidysforiadiagnoosin saaneiden transnaisten turvattomuuden kokemus todennäköisesti lisääntyisi merkittävästi, jos naisvankilaan pääsisivät biologiset miehet, jotka ovat vilpillisin tarkoituksin muuttaneet juridisen sukupuolensa. Tämä voitaisiin välttää edellyttämällä henkilötunnuksen muutoksen edellytyksenä edelleen diagnoosia sukupuolidysforiasta sukupuoli-identiteetin tutkimukseen erikoistuneesta yksiköstä.

Iso-Britanniassa on ollut jo joitain vuosia voimassa käytäntö, jonka mukaan ihminen saa itse ilmoittaa sukupuolensa. Käytäntö on koskenut myös vankiloita. Paikallinen oikeusministeriö on hiljattain tehnyt päätöksen, jonka mukaan biologiselta sukupuoleltaan miespuolinen vartija ei saa tehdä ruumiintarkastusta naisille siinäkään tapauksessa, että hän ilmoittaisi sukupuoli-identiteetikseen

⁵⁴ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

⁵⁵ Half of Scottish trans prisoners changed gender after convictions. The Times 5.10.2022. <https://www.thetimes.co.uk/article/half-of-scottish-trans-prisoners-changed-gender-after-convictions-pftqbhhg6> . Arkistoitu versio <https://archive.ph/wwUH4>

naisen.⁵⁶ Jos Suomessa säädetään juridisen sukupuolen itseidentifikaation mahdollistava laki, se tulee mitä todennäköisimmin johtamaan lisäsäädösten tarpeeseen. Ennen tällaisten säädösten laatimista naisvankilaan sijoitetut naiset ja transnaiset tulevat kärsimään nyt esitettävän lain seurauksista.

Naisten rintaman esitys:

- Lakiesitys mahdollistaa miesten siirtymisen naisvankilaan pelkän juridisen sukupuolen muuttamisen jälkeen. Laki voi johtaa siihen, että naisvankilat muuttuvat sekavankiloiksi, joihin pääsevät kaikki muut paitsi vaaralliseksi katsotut miehet. Tämä rikkoo kansainvälisiä, Suomea sitovia naisvankeja koskevia suosituksia.
- Naisten osastolle vankilassa tulee sijoittaa jatkossakin vain naiset sekä transnaiset, joilla on sukupuolidysforiadiagnoosi. Lakia tulee täydentää siten, että juridisen sukupuolen muuttaminen ilman sukupuolidysforiadiagnoosia ei ole riittävä peruste naisvankilaan siirtymiseksi.

Naisten kilpasarjat urheilussa saattavat muuttua sekasarjoiksi

Urheilussa sarjajako perustuu biologisiin ominaisuuksiin, kuten ikä, paino, vammaisuus ja sukupuoli. Tällä on turvattu sekä kilpailutilanteen oikeudenmukaisuus että urheilijoiden turvallisuus. Kun vertaillaan lukioikäisten poikien ja olympiamitalistinaisten tuloksia, lukioikäisten poikien tulokset ovat lähes kaikissa lajeissa parempia kuin olympiavoittajanaisten.⁵⁷ Biologisten naisten ja miesten urheilutulokset eroavat toisistaan tutkimusten mukaan olennaisesti myös silloin, kun biologinen mies on ollut naishormonihoidoilla useita vuosia.^{58 59} Luusto sekä sydämen ja keuhkojen koko, jotka antavat miehille etulyöntiaseman, eivät muutu hormonihoidoilla.

Uimari Lia Thomas oli vuoden 2018–2019 miesten sarjassa kahdensadan jaardin vapaauintissa sijalla 554. Naisten sarjassa hänen sijoituksensa samassa kilpailussa oli viides vuonna 2022. Niin ikään Thomas nousi miesten sijalta 65 naisten sarjan voittajaksi viidensadan jaardin vapaauintissa muutamassa vuodessa.⁶⁰ Kansainvälinen uimaliitto on sittemmin päättänyt kieltää transidentifioituvien miesten osallistumisen naisten sarjaan, jos he eivät olet korjanneet sukupuoltaan 12 ikävuoteen mennessä.⁶¹ Monet muut kansainväliset lajiliitot ovat parhaillaan tekemässä linjauksia transurheilijoiden osalta. Kansainvälisten urheiluliittojen päätökset koskevat vain kansainvälisiä kisoja, kansallisen tason kilpailujen osalta ei sitovia päätöksiä ole vielä tehty. Tällainen potentiaalisesti heikentää tyttöjen ja naisten intoa ja mahdollisuutta urheiluun.

⁵⁶ Ministry of Justice. Searching Policy Framework. 3 October 2022

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1108864/searching-pf.pdf

⁵⁷ Male High School Athletes vs Female Olympians <https://boysvswomen.com/#/>

⁵⁸ Hilton & Lundberg (2021) Transgender Women in the Female Category of Sport: Perspectives on Testosterone Suppression and Performance Advantage. *Sports Medicine* (2021) 51:199–214 <https://link.springer.com/article/10.1007/s40279-020-01389-3>

⁵⁹ Joanna Harper ym. (2021) How does hormone transition in transgender women change body composition, muscle strength and haemoglobin? Systematic review with a focus on the implications for sport participation. *British Journal of Sports Medicine*. <https://bjsm.bmj.com/content/55/15/865>

⁶⁰ What Rank Did Lia Thomas Stand at While Competing in the Men's Swimming Division? *Essentially Sports*. 03/22/2022.

<https://www.essentiallysports.com/us-sports-ncaa-news-what-rank-did-lia-thomas-stand-at-while-competing-in-the-mens-swimming-division/>

⁶¹ FINA votes to restrict transgender swimmers, including Lia Thomas, in elite women's events- *Yahoo Sports* 19.6.2022.

<https://sports.yahoo.com/fina-votes-to-restrict-transgender-swimmers-in-elite-womens-events-181115435.html>

Suomessa urheilusarjoihin osallistutaan pääosin juridisen sukupuolen mukaisesti.⁶² Kehräjä-verkkolehden haastatteleman urheiluoikeuden professorin Antti Aineen mukaan joissakin urheilulajeissa voi olla voimassa erillisiä, sarjakohtaisia osallistumiskriteerejä. Suomalaisessa urheilukilpailutoiminnassa noudatetaan Aineen mukaan pitkälti urheilun itsesääntelyä. Jos juridista sukupuolta käytetään kriteerinä osallistua kilpailuihin, juridisen sukupuolen itsemäärittely johtaa siihen, että naiset häviävät omissa sarjoissaan biologisille miehille.

Naisten rintaman esitys

- Transnaisilla, jotka ovat käyneet hormonihoidoissa, on tutkimusten mukaan edelleen fyysinen etulyöntiasema naisiin nähden. Heidän osallistumisensa naisten sarjaan on epäoikeudenmukaista. Naisille tulee taata reilu mahdollisuus osallistua kilpaurheiluun ja urheilusarjat tulee jakaa yksiselitteisesti biologisen sukupuolen mukaan.

Tutkittuun tietoon perustuvat hoitosuositukset sivuutettu alaikäisten kohdalla

Alaikäisten sukupuolidysforialähetteiden määrä on noussut Suomessa, kuten muuallakin länsimaissa, voimakkaasti viime vuosina. Suomessa tutkimuksiin hakeutuneiden määrä viisinkertaistui vuodesta 2011 vuoteen 2017. Tutkimuksiin hakeutuneissa on jo vuosia painottunut erittäin vahvasti tytöstä pojaksi -sukupuolikokemus.^{63 64} Syitä ilmiölle ei ole tutkittu. 2010-luvulta alkaen valtaosa tutkimuksiin hakeutuneista on alkanut kärsiä sukupuolidysforiasta nuoruusiässä. Ilmiön luonnollisesta kulusta ei ole olemassa seurantatutkimuksia.⁶⁵ Aiemmin transsukupuolisuus on painottunut biologisesti miespuolisiin.⁶⁶

Hormoniblokkerit

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen palveluvalikoimaneuvosto on tehnyt vuonna 2020 hoitosuosituksen alaikäisille sukupuolidysforian tutkimukseen ja hoitoon. Hoitosuosituksessa on todettu, että vain pienellä osalla lapsuudessa alkanut vastakkaiseen sukupuoleen identifioutuminen vahvistuu, ja pääosin se katoaa puberteetin myötä. Sukupuoliahdistuksen hoitoon suositellaan ensivaiheessa psykososiaalista tukea ja tarvittaessa psykiatristen häiriöiden hoitoa ja psykoterapiaa. Sillä pienellä osalla nuoria, jolla on pitkäaikainen ja vakaa kokemus vastakkaiseen sukupuoleen identifioutumisesta, voidaan Suomessa aloittaa muuntava hormonihoito aikaisintaan 16 vuoden iässä. Myös puberteetin jarrutushoitoja voidaan joissain tapauksissa käyttää. Tämän ns. hormoniblokkerihoidon mahdollisia riskejä ovat esimerkiksi luun mineralisaation häiriintyminen sekä vielä tuntemattomat keskushermostovaikutukset. Hormoniblokkereiden ja vastakkaisen sukupuolen hormonien vaikutusta hedelmällisyyteen ei tiedetä.⁶⁷

⁶² Sukupuolipykälä: Mitkä lait koskevat sukupuolitettuja tiloja ja niihin liittyviä ongelmatilanteita? Verkkolehti Kehräjä.
<https://kehräjä.com/sukupuolipykala-mitka-lait-koskevat-sukupuolitettuja-tiloja-ja-niihin-liittyvia-ongelmatilanteita/>

⁶³ Time trends in referrals to child and adolescent gender identity services: a study in four Nordic countries and in the UK.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08039488.2019.1667429>

⁶⁴ Nuorten tyttöjen transsukupuolisuustutkimukset ovat moninkertaistuneet. Yle. <https://yle.fi/a/3-9418337>

⁶⁵ Kaltiala Riittakerttu: Nuorten sukupuoli-identiteetti ja sukupuoliahdistus nyt. https://skooppi.fi/wp-content/uploads/Kaltiala_handout_Skooppi.pdf

⁶⁶ Kenneth J Zucker (2016) Gender Dysphoria in Adults. Annual Review of Clinical Psychology Volume 12, 2016, 217-247
<https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-clinpsy-021815-093034>

⁶⁷ Terveystieteiden tutkimuskeskuksen palveluvalikoimaneuvoston suositus <https://palveluvalikoima.fi/sukupuolidysforia-alaikaiset>

Iso-Britanniassa on meneillään riippumaton arviointi hormoniblokkerihoidoista ja muista sukupuolidysforian hoitoon tarkoitetuista keinoista.⁶⁸ Arvioinnin alustavassa raportissa mainitaan, että hormoniblokkereiden käyttämisestä ei tiedetä riittävästi, jotta suosituksia olisi mahdollista luotettavasti tehdä. Arvioinnissa todetaan, että hormoniblokkereita käyttävistä lapsista 96,5 % ja nuorista 98,6 % on siirtynyt vastakkaisen sukupuolen hormoneille. Syytä tälle ei toistaiseksi tiedetä. Iso-Britannian julkinen terveydenhuolto on rajoittanut vuonna 2022 hormoniblokkereiden määräämistä merkittävästi.⁶⁹

Ruotsin vuonna 2022 tehdyssä linjauksessa todetaan, että hormonihoitot voivat olla riskialttiita ja että tutkimustieto hormoniblokkerien käytöstä dysforisilla nuorilla on vähäistä ja heikkolaatuista. Hormoniblokkereita ei enää käytetä kuin pienellä osalla nuoria tarkan harkinnan jälkeen. Ruotsissa on esiintynyt hoitojen katumista ja detransitioitumista (palaaminen syntymäsuopuoleen) lisääntyvästi viime vuosina, mikä on osaltaan vaikuttanut hoitosuosituksen muuttamiseen.⁷⁰

Olemassa olevat, kansainväliset hoitosuositukset sukupuolidysforiasta kärsiville lapsille ja nuorille perustuvat vähäiseen tutkimusnäyttöön sellaisten transidentifioituneiden alaikäisten hoidosta, joilla sukupuolidysforia on alkanut jo lapsuudessa. Nykyinen ilmiö koskettaa kuitenkin käytännössä valtaosin teini-ikäisiä ja nuoria, ei lapsia. Nuoruusiässä sukupuoli-identiteetin tutkimuksiin hakeutuvista osalla on huomattavia mielenterveyden häiriöitä ja he ovat alkaneet kyseenalaistaa sukupuoltaan melko nopeasti. Psykiatrian ammattilaiset ovat nostaneet esiin sen, että kehitysikäisten kohdalla ei ole aina tarkoituksenmukaista aloittaa sukupuoli-identiteetin tutkimuksia, eikä alaikäisille tulisi luoda automaattisesti fyysisiin hoitoihin johtavia palvelupolkuja. Terveystenhoidon palveluvalikoiman evoston suosituksessa (s. 6–7) todetaan, että hormonihoitot (esim. puberteetin jarruttaminen) saattavat muuttaa sukupuoli-identiteetin kehittymistä, eli käytännössä ne voivat vakiinnuttaa sukupuoli-identiteetin, joka olisi osalla hoidetuista muuttanut murrosiän kehityksen myötä. Suosituksessa todetaan myös, että hoitotutkimukset, joissa ei ole vertailukelpoista kontrolliryhmää, ovat luotettavuudeltaan hyvin epävarmoja eikä niiden perusteella voida tehdä päätöksiä, jotka voivat pysyvästi muuttaa vielä kehittyvän nuoren psyykkistä ja fyysistä kehitystä.

Parhaasta hoitolinjasta siis ole vielä tietoa. Ei ole osoitettu, että sukupuoliominaisuuksia muokkaava hoito vaikuttaisi suotuisasti mielenterveyden häiriöihin tai toimintakykyyn nuoruusiässä.⁷¹ On myös olemassa alustavaa tutkimustietoa siitä, että nuorten identifioituminen trans- tai muunsukupuoliseksi voi olla sosiaalista tartuntaa.⁷²

On huolestuttavaa, että Suomessa useat poliittiset puolueet ovat esittäneet hormoniblokkereiden saatavuuden helpottamista siitä huolimatta, että blokkerihoitojen on useissa eri tutkimuskatsauksissa

⁶⁸ The Cass review. Independent Review of Gender Identity Services for Children and Young People. Interim report. <https://cass.independent-review.uk/publications/interim-report/>

⁶⁹ Most children who think they're transgender are just going through a 'phase', says NHS. The Telegraph 23.11.2022. <https://archive.ph/LhdDj>

⁷⁰ Summary of Key Recommendations from the Swedish National Board of Health and Welfare (Socialstyrelsen/NBHW)

February 2022 update <https://segm.org/segm-summary-sweden-prioritizes-therapy-curbs-hormones-for-gender-dysphoric-youth>

⁷¹ Kaltiala-Heino, Työlajärvi ja Suomalainen: Kun sukupuoli on nuorelle ongelma. Duodecim, 2018 <https://www.duodecimlehti.fi/duo14555>

⁷² Lisa Littman: Parent reports of adolescents and young adults perceived to show signs of a rapid onset of gender dysphoria <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0202330>

ja arvioissa todettu olevan puutteellisesti tutkittuja ja niiden sivuvaikutuksia tai pitkäaikaisvaikutuksia ei tunneta hyvin.^{73 74 75}

Sosiaalinen transito

Sosiaalista transitiota eli lapsen kokeman sisäisen, subjektiivisen sukupuoli- kokemuksen tukemista ja vahvistamista on myös esitetty ratkaisuksi sukupuoli- dysforiasta kärsivälle lapselle tai nuorelle. Sosiaalista transitiota voi toteuttaa muun muassa nimen, vaatetuksen, hiustyylin, leikkien ja harrastusten avulla. Sosiaalinen transito ei sisällä lääketieteellisiä toimenpiteitä.⁷⁶ Oikeus olla - kansalaisaloitteessa⁷⁷ esitetään, että 15-vuotias saisi päättää juridisen sukupuoli- lensa itse ja alle 15-vuotiaan osalta päätöksen voisivat tehdä vanhemmat. Näin tuettaisiin nuoren sukupuoli- kokemuksen.

Monet poliittiset puolueet ja järjestöt ovat kannattaneet Oikeus olla -kansalaisaloitetta.⁷⁸ Perusteluina on ollut mm. se, että jos alaikäisen ei ole mahdollista vahvistaa juridista sukupuoli- taan, loukataan lapsen itsemääräämisoikeutta ja altistetaan translapset ja -nuoret jatkuvalle väärinsukupuolittamiselle ja syrjinnälle.⁷⁹

Psykiatrian ammattilaisista osa perustelee lapsen kohtelemista täysin toivotun sukupuoli- n edustajana sillä, että lapsen ahdistus vähenee ja hän tulee kohdatuksi omana itsenään. Tätä nk. sosiaalista transitiota on moitittu siitä, että jos vahvistetaan tavanomaisista sukupuoli- rooleista poikkeavalle lapselle kokemusta siitä, että hän onkin vastakkaista sukupuoli- ta ja hänet on saatettava elämään toisessa sukupuoli- leassa, saatetaan itse asiassa vahvistaa stereotyyppisiä käsityksiä sukupuoli- eroista. Kritiikkiä on esitetty myös siitä, että takaisin siirtyminen sosiaalisen transition jälkeen voi aiheuttaa ahdistusta ja häpeää, minkä vuoksi kaikki ovet on tärkeää pitää lapsen kohdalla avoinna tulevan kehityksen suuntien suhteen.⁸⁰

Ennen lakimuutoksia, jotka sallivat alaikäisen vaihtaa juridisen sukupuoli- lensa, on tärkeää saada lisää tietoa siitä, toistuuko esimerkiksi Steensman ym. (2013) seurantatutkimuksen kaava muualla: sosiaalisesti täysin transitoituneista kukaan ei palannut syntymä sukupuoli- leensa. Niistä, joita ei oltu sosiaalisesti transitoitu, lähes kaikki pojista ja yli puolet tytöistä transitoitui takaisin syntymä sukupuoli- leensa.⁸¹ Syy- ja seuraussuhteita ilmiön takana tulisi tutkia laajasti ennen johtopäätösten tekemistä.

⁷³ Uuden hyvinvoinnin aika. Vasemmistoliton tavoiteohjelma 2022-2025 https://vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2022/06/tavoiteohjelma_A4.pdf

⁷⁴ Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2019-2023 <https://www.vihreat.fi/ohjelmat/vihreiden-poliittinen-tavoiteohjelma-2019-2023/>

⁷⁵ 100 aloitetta yhdenvertaisuudesta Feministisen puolueen eduskuntavaaliohjelma 2019 https://static1.squarespace.com/static/5752c3e57c65e467139063f0/t/5c7311b44e17b6627abe647b/1551045046897/fp_eduskuntavaaliohjelma_2019.pdf

⁷⁶ Sateenkaaritieto. Setä. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisananasto/>

⁷⁷ Oikeus olla -kansalaisaloite <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/8320>

⁷⁸ Tuemme Oikeus olla -kansalaisaloitetta. Trans ry. <https://transry.fi/tuemme-oikeus-olla-kansalaisaloitetta/>

⁷⁹ Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuoli- n vahvistamisesta. Ihmisoikeusliitto. <https://ihmisoikeusliitto.fi/lausunto-luonnoksesta-hallituksen-esitykseksi-laiksi-sukupuolen-vahvistamisesta/>

⁸⁰ Ks. viite nro 71

⁸¹ Steensma ym. (2013) Factors Associated With Desistence and Persistence of Childhood Gender Dysphoria: A Quantitative Follow-Up Study <https://www.transgendertrend.com/wp-content/uploads/2019/06/Steensma-Persistence-2013.pdf>

Lapsen oikeuksien sopimuksen 3. artiklassa⁸² todetaan, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. On lasten oikeus ja etu saada laadukasta, tutkimusperustaista, asiantuntijatietoon perustuvaa apua ja tukea. Kun tavoitellaan sukupuoli-identiteettiään pohtivan lapsen etua, tulee ensi sijassa kuulla asiantuntijoita, jotka ovat perehtyneet lapsen kehitykseen ja sukupuoliristiriidan hoitamiseen.

Asiantuntijat ovat todenneet, että lapsuuden identifioituminen vastakkaiseen sukupuoleen ennustaa ensisijaisesti aikuisuuden homoseksuaalisuutta. Lisäksi tiedetään, että nuoren elämään kuuluvat erilaiset identiteettikokeilut.⁸³ Oikeus olla -lakiesityksessä ei ole huomioitu sitä, millaista potentiaalista haittaa vapaasti tapahtuva pienenkin lapsen juridisen sukupuolen määrittely voisi aiheuttaa kyseessä olevalle lapselle. Valtaosa vanhemmista ajattelee lapsensa parasta. Tämä ei tarkoita, että heillä olisi vanhempina paras ymmärrys siitä, mikä on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta hyvä ratkaisu silloin, kun lapsella on haasteita sukupuoli-identiteettinsä kanssa. On myös muistettava, että on vanhempia, jotka eivät kykene ottamaan lapsen etua huomioon. Myös näillä vanhemmilla olisi lapsen huoltajana toimiessaan mahdollisuus muuttaa alle 15-vuotiaan lapsen juridinen sukupuolimerkintä.

Tilanteissa, joissa alaikäisen lapsen ja tämän vanhempien käsitys lapsen sukupuolimerkinnästä tai sosiaalisesta transitiosta johtaisivat lastensuojelun asiakkuuteen, lastensuojelun tulisi nojata psykiatrian ammattilaisten arvioon siitä, mikä olisi lapsen tai nuoren sukupuolidysforian kohtaamisen kannalta parasta linja. Lasten ja nuorten saaman avun ja tuen ei tule perustua siihen, kuka vaatii kovimpaan ääneen haluamiaan toimenpiteitä tai lainsäädännön muutoksia. On lasten ja nuorten etu, että päätöksiä tehdään ammattilaisten arvioon ja tutkittuun tietoon perustuen.

Naisten rintama ry:n esitys:

- Oikeus olla -lakialoitteessa ei ole huomioitu lainkaan sitä, että räjähdysmäisesti lisääntyneen transidentiteettivaihtelun syitä tai luonnollista kulkua ei tunneta. Ilmiössä on viitteitä sosiaalisesta tartunnasta. Juridisen sukupuolen vaihtamista ei tulisi sallia alaikäisille, ennen kuin ilmiön syitä on tutkittu riittävästi.
- Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tulisi ensisijaisesti sitoutua työskentelemään asiakkaiden ja potilaiden hyväksi tutkittuun tietoon ja ammatillisiin arvioihin perustuen, ei potilasjärjestöjen tai poliittisten puolueiden vaatimusten mukaisesti. Poliitikkojen ja järjestöjen tulee jättää päätöksenteko hormoniblokkereiden käyttämisestä lääketieteen ammattilaisille. Sosiaalisen transition (nimen, vaatetuksen, hiustyylin käyttäminen lapsen ilmaiseman sukupuolen vahvistamisessa) kohdalla tulee myös toimia tutkitun tiedon pohjalta ja päivittää käytäntöjä, kun aiheesta saadaan uutta tietoa.

⁸² Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. Unicef. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

⁸³ Ks. viite nro 71